

GİRİŞ

Nar ülkemizde yıllardır yetiştirilen geleneksel bir meyvedir. Anadolu narın anavatan sınırları içinde yer almaktadır. Dolayısıyla ülkemizde son derece zengin nar genetik kaynakları bulunmaktadır ve ülkemizin pek çok yerinde nar doğal olarak yetişmektedir. Nar yetiştiriciliği için ülkemizin bu doğal zenginliği araştırmacılar tarafından öncelikle değerlendirilerek yetiştiricilere pek çok nar çeşidi sunulmuştur. Ülkemizde şu ana kadar tescili yapılmış elliye yakın nar çeşidi bulunmaktadır. Bu nar çeşitleri tatlıdan ekşiye, kırmızıdan sarıya, küçük meyveliden, büyük meyveliyeye ve sert çekirdekli yumuşak çekirdekliye kadar pek çok çeşit içermektedir.

Son yıllarda narın insan sağlığı üzerine olan olumlu ve tedavi edici özelliklerinin yapılan yoğun araştırmalarla detaylı bir şekilde keşfedilmesiyle nar ve nar ürünlerine son derece yoğun bir talep başlamıştır. Nar ve işlenmiş ürünleri özellikle Avrupa, Rusya, Uzakdoğu ve ABD’de yüksek miktarlarda tüketilmeye başlanmıştır. Nar meyvesi bu ülkelerde egzotik meyveler grubunda yer almaktadır.

Bu talebin etkisiyle Ülkemizde nar bahçesi tesis hızla artmıştır. Özellikle bu artışın ivme kazanması için Hicaznar çeşidini katkısı çok yüksek olmuştur ve son yıllarda kurulan nar bahçelerinde özellikle Hicaznar çeşidi kullanılmıştır.

İKLİM İSTEĞİ

Nar yetiştiriciliği yapılacak bölgede, yazların uzun ve sıcak, kışların ise ılık ve yağışlı olması gerekir. Narın soğuklama gereksinimi hemen hemen yok gibidir. Meyvelerini olgunlaştırabilmek için vejetasyon dönemi içinde yüksek bir sıcaklık toplamı ister. Nar, ülkemizin subtropik bölgelerinde genellikle nisan ayında, ılıman iklim bölgelerinde ise mayıs ayında çiçeklenmeye başlamaktadır. Çiçeklenme haziran ayına kadar sürmektedir.

Genel olarak kışın -10°C sıcaklığa kadar dayanabilen nar bitkisi, geç çiçek açması nedeniyle ilkbahar geç donlarından zarar görmez, ancak geç olgunlaşan çeşitlerde meyveler, sonbahar erken donlarından etkilenebilmektedir.

Yıllık ortalama 500 mm’lik yağış yetiştiricilik için yeterlidir. Yaz aylarındaki yağışlar meyve kalitesini bozmakta, özellikle olgunluğa yakın dönemlerde meyve çatlamalarına neden olmaktadır. Meyve olumu döneminde kuru hava koşulları, kaliteli meyvelerin oluşması bakımından önemlidir. Nar, antepfıstığı ile birlikte, çok kurak karasal iklime en dayanıklı kültür bitkisi olarak bilinmektedir.

TOPRAK İSTEĞİ

Nar, pek çok meyve ağacından daha geniş toprak çeşidine adaptasyon gösterebilir. Derin, drenajı iyi, alüviyal topraklar nar yetiştiriciliği için en uygun topraklardır. Fakat kumlu, killi, kireçli topraklara da adapte olabilir. Nar bitkisi tuzluluğa orta derecede dayanıklıdır. Ağaç çok alkali ve yavaş drene olan topraklara tolerans gösterebilir fakat iyi bir verim, meyve kalitesi ve ağaç gelişimi için çok alkali ve zayıf drenajlı topraklar uygun değildir.

NARIN ÇOĞALTILMASI

Odun çelikleri ile çoğaltma en kolay ve başarılı yöntemdir. Çelikler 20-25 cm uzunluğunda, 6-12 mm kalınlığında olacak şekilde hazırlanır. Bu çelikler, kışın bir önceki yılın sürgünlerinden veya dip sürgünlerinden alınırlar. Çelikler, 5-7.5 cm’lik kısımları toprak üstünde kalacak şekilde sisleme kasalarına veya fidanlıkta hazırlanan çelik tavalara dikilir. Kallus oluşturmaya için çeliğin tabanında yara oluşturmaya veya çeliklere hormon uygulamaya gerek yoktur. Fakat bunlar uygulanırsa köklenme başarısı daha da yükselir. Köklendirme hormonu olarak Indol Asetik Asit’in 5000 ppm’lik dozu kullanılabilir. Çelikler eğer sisleme kasalarında köklendirilmiş iseler köklendikten sonra fidan torbalarına şaşırtılır. Bu fidanlar yaz sonuna kadar gölgede bekletilir. Torbalı fidan yetiştiriciliğinde ortam olarak genellikle toprak, iyi yanmış çiftlik gübresi ve kum karışımı kullanılmaktadır.

ÇEŞİT SEÇİMİ

Bazı nar çeşitlerinin özellikleri aşağıda verilmiştir.

07 N 08 Hicaznar

İçel’in Anamur ilçesinden selekte edilmiştir. Meyve kabuk rengi koyu kırmızı, dane rengi ise bordoya yakın kırmızıdır. Mayhoş ve sert çekirdekli meyvelere sahiptir (Şekil 3).

33 N 16 Silifke Aşısı

İçel’in Anamur ilçesinden selekte edilmiştir. Meyve kabuk rengi kırmızı-sarı, dane rengi ise pembe veya kırmızıdır. Mayhoş ve sert çekirdekli meyvelere sahiptir (Şekil 4).

33 N 26 Çekirdeksiz (VI)

İçel’in Anamur ilçesinden selekte edilmiştir. Meyve kabuk rengi kırmızı-sarı, dane rengi ise pembe veya kırmızıdır. Tatlı ve yumuşak çekirdekli meyvelere sahiptir.

01 N 03 Fellahyemez II

Sarı zemin üzerine pembe renkte meyvelere sahiptir. Dane rengi açık pembe, tatlı ve yumuşak çekirdekli meyvelere sahiptir. Verimli bir çeşittir.

İzmir 26 - Çekirdeksiz

Sarı zemin üzerine pembe renkte meyvelere sahiptir. Dane rengi pembe, tatlı ve yumuşak çekirdekli meyvelere sahiptir. Verimli bir çeşittir.

33 N 24 Beynarı

Sarı zemin üzerine pembe renkte meyvelere sahiptir. Dane rengi açık pembe, tatlı ve sert çekirdekli meyvelere sahiptir. Verimli bir çeşittir.

DİKİM

Narlarda dikim aralıkları 2 m ile 6 m arasında değişmektedir. Kapama nar bahçelerinde en yaygın olarak kullanılan dikim aralıkları 2.5x4 m veya 3x4 m’dir. Kuvvetli büyüyen çeşitlerle kurulan ya da güneşlenme ve havalanması yetersiz olan bahçelerde sıralar arası 6x6 m’ye kadar çıkarılabilir. Sık dikimde, ağaçların birbirini gölgelemesi sonucu meyve rengi gelişimi yavaşlar, etek dallar kuruyarak bitki yüksek bir taç oluşturur. Sıra aralarının sıklaşması ile bahçenin bakım işleri ve derim güçleşir. Bakım işlemleri sırasında iş makineleri meyvelere ve ağaca daha çok zarar verir. Fidanlar sonbaharda yaprak dökümünden başlayarak kış ayları boyunca ve erken ilkbaharda dikilebilir. Odun gözleri erken sürdüğünden ilkbahar dikimleri geç kalmamalıdır. Kışları çok soğuk geçmeyen bölgelerde sonbahar dikimi daha uygundur.

BUDAMA

Nar genellikle doğada çalı formunda gelişir. Budama uygulaması yapılmadığı durumda ağaç kuvvetli gelişir ve verime geç başlar. Ağaçlar çalı, tek gövdeli ve çok gövdeli şekillerde budanabilir. Çalı formu ticari yetiştiricilik için uygun değildir. Dikilen fidanlar genellikle narın doğası gereği bol miktarda dip sürgünü üretirler. Eğer tek gövdeli yetiştiricilik yapılacaksa bu dip sürgünlerinden en güçlüsü veya dikilen fidanın gövdesi seçilir. Diğer dip sürgünleri ise uzaklaştırılır. Ağaç, goble terbiye sistemine benzer şekilde taçlandırılmalıdır. Bu şekillendirme sırasında tepe alma yapılmalıdır. Yoksa nar ağacı ileride yüksek gövdeli bir şemsiye şeklini alacak, bu durum ise bakım ve derim işlerini güçleştirecektir. Çok gövdeli yetiştiricilikte ise 5-6 gövde olacak şekilde budama yapılmalıdır. Yine bu budama yönteminde de tepe alma unutulmamalıdır.

Nar genellikle 2. veya 3. yıldan itibaren verime başlar. Ekonomik verim ise 5-6. yıllardan sonra alınabilir. Meyve dalları şekil budamasıyla oluşturulan kuvvetli, dengeli ve yardımcı dallar üzerinde oluşmaktadır. Oluşan obur dallar tepeleri alınarak meyve dallarına dönüştürülmelidir. Bunların dışındaki obur dallar temizlenmelidir. Nar çok sık bir taç oluşturduğu için gerekirse taç içinde seyreltme yapılmalıdır. Nar ağacında genellikle bir yıllık dallarda kısır çiçekler, iki yıllık dallarda ise verimli çiçekler oluşmaktadır. Verim budaması yapılırken buna dikkat edilmelidir. Dal seyreltmesi yapılırken öncelikle kurumuş ve hastalıklı dallar alınmalıdır

SULAMA

Nar, uzun süre kuraklığa dayanabilir. Kurak koşullar altında çok fazla verimli olmasa da ağaç yaşamını yıllarca devam ettirebilir. Sulama koşulları altında ise ağaç kuvvetli gelişir ve bol ürün verir. Yaz periyodunda yağış bol ve düzenli olursa ağaçlar çok iyi gelişir ve bol meyve verir fakat meyveler yumuşamaya ve düşük taşıma ve depolama kalitesine eğimli olur. İyi kalitede yüksek verim alabilmek için her seferinde aynı miktarda olacak şekilde düzenli aralıklarla sulama yapılmalıdır. Gelişme periyodu boyunca yeterli toprak nemi sağlanmalıdır. Yeterli toprak nemi özellikle yaz sonu ve sonbahar başında sağlandığı takdirde çatlamış meyve sayısı da azalacaktır. Sulama sıklığı ve miktarı bölgenin ekolojik koşullarına göre ayarlanmalıdır.

GÜBRELEME

Bitkiye iyi yanmış çiftlik gübresi verilmelidir. İlk yıllarda ağaç başına 10-15 m³/da, ileriki yıllarda 25-30 m³/da çiftlik gübresi genel olarak önerilmektedir. Bitkiye çiftlik gübresi, sonbahar- kış aylarında, bütün kök bölgesini kapatacak şekilde verilmeli ve çapa ile toprağa karıştırılmalıdır.

Narın organik madde isteği gözetilerek yeşil gübreleme yapılması da yararlı sonuçlar verir. Bunun için bakla, fig gibi bitkiler nar bahçesinin tamamına ekilir ve çiçeklenme dönemlerinde bahçe sürülerek toprağa gömülür. Bu bitkilerin, toprağı azotça zenginleştirmesi bakımından da yararları vardır.

Organik gübrenin toprakta birikimi çok zor olduğu için organik gübrelemeye uzun yıllar devam edilmelidir.

Genç nar ağacı her yıl ağaç başına yaklaşık 50-100 g, yetişkin ağaç ise yaklaşık 225-450 g saf azota gereksinim duyar. Bu miktar bir veya iki seferde uygulanabilir. İlk uygulama zamanı kış sonu, ikincisi ise haziran ayıdır.

Yetiştirme periyodu sonuna doğru azot uygulanmamalıdır. Geç azot uygulamaları sonucu meyvelerin olgunlaşması gecikir ve bitki soğuktan zararlanabilir. Aşırı azotlu gübreleme uygulanmamalıdır. Aksi halde sürgün gelişimi gereğinden çok artarak verimin düşmesine, meyvelerde renk oluşumu gerilemesine ve kalitenin azalmasına neden olacaktır. Azotlu gübreler sulama sırasında veya sulamadan hemen önce taç izdüşümüne verilmelidir. Gübrelemenin ardından sulama yapılamayacaksa gübre çapayla toprağa karıştırılmalıdır.

Nar genel olarak ilk yıllarda ağaç başına yaklaşık 75-125 g, tam verim çağına ise 100-200 g saf fosfora gereksinim duyar. Fosforlu gübreler kış aylarında, taç izdüşümüne 20-30 cm derinlikte uygulanır.

Potasyumlu gübrelerin meyve kalitesiyle ilişkisi pek çok çalışmada belirlenmiştir. Genç nar ağaçlarına 20-40 g/ağaç, verim çağındaki narlara ise 75-150 g/ağaç saf potasyum uygulaması yeterlidir. Potasyumun veriliş zamanı ve şekli fosforlu gübrelerle aynıdır.

Narda Çinko noksanlığı görülebilir. Bu noksanlığı ortadan kaldırmak için kış sonu, ilkbahar başı veya sonunda Çinko Sülfat uygulaması yapılmalıdır.

DERİM

Nar meyveleri genellikle çiçeklenmeden 5-7 ay sonra derim olgunluğuna gelir. Meyveler ağaçtan makasla kesilmelidir. Meyve sapı mümkün olduğunca kısa olmalıdır. Nar meyvesi dalından koparıldıktan sonra olgunlaşmadığı için olgun meyvelerin hasadına dikkat edilmelidir. Meyve çatlamasından sakınmak amacıyla erken derim yapılması meyve kalitesinin ve verimin düşmesine neden olur. Derim 2- 3 seferde yapılmalıdır.

Adres : P.K. 27 Erdemli-Mersin
Web : <http://arastirma.tarim.gov.tr/alata>
E-Posta : alata@gthb.gov.tr
Santral : 0 324 518 00 52
Belgegeçer : 0 324 518 00 80

T.C.

GIDA, TARIM ve HAYVANCILIK BAKANLIĞI

Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü

Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü

Erdemli-Mersin

NAR YETİŞTİRİCİLİĞİ

Yrd. Doç. Dr. Cenap YILMAZ

Erdemli-2015